

De Nieuwe Tydinghe

PB-PP1B-17496
BELGIE(N)-BELGIQUE

Editie 2020/01 - Driemaandelijks magazine van de
Vlaamse Journalisten Vereniging

Hôtel-Dieu de Lyon

Meer dan 900 jaar geschiedenis
omgevormd tot een nieuwe sociale wijk
in het hart van Lyon

Afgiftekantoor: Gent X

Januari-Februari-Maart 2020

Voorwoord

Het jaar 2020, het begin van een nieuw decennium. Het VJV-bestuursteam en de Erkenningscommissie zijn er meteen vol frisse energie aan begonnen. Want we hebben heel wat werk voor de boeg - en wij hebben heel wat plannen!

Het medialandschap verandert steeds sneller, op vele gebieden. Op sociale media tiert nepnieuws welig, maar tegelijkertijd bieden Twitter, Facebook en Co nieuwsmedia nieuwe opportuniteiten om mensen te bereiken en zo persoonlijk te betrekken bij hun berichtgeving. En individuele journalisten krijgen de kans om zich te 'branden', om een merk te worden.

Maar de laatste jaren heeft zich ook een grote consolidatie voorgedaan bij de uitgevers, wat ertoe geleid heeft dat slechts enkele grote spelers overgebleven zijn. Dit heeft niet alleen een verschraving van het nieuwsaanbod tot gevolg, maar het zorgt ook voor een pijnlijke vermindering van het aantal medewerkers - in vaste loondienst, of als freelancers - die nog hun brood kunnen verdienen met journalistiek.

Voor de freelancer is het dus niet eenvoudig. Maar ook dit jaar kan je op ons rekenen om je bij te staan, om jezelf te professionaliseren. Met de tips en informatie op onze website en dit magazine. Met infosessies zoals die over de auteursrechten, gegeven door Kris Seyen van De Juristen, tijdens onze eindejaarsuitstap. En met enkele initiatieven die wij in ons achterhoofd hebben zitten - maar daarover later meer.

*Veel leesplezier met deze editie. En voel jij de behoefte om in de pen te krui-
pen? Je bijdrage is welkom!*

Namens het VJV-team

Hilde Van Gool

Verantwoordelijke beheer VJV-leden

Inhoud

Foto cover: Eric Duvillier

VJV-info

Save the date!	3
Afscheid en nieuwe leden	4

Journalistiek nieuws

Journalistiek nieuws januari-februari.....	7
--	---

Jong talent

Afscheid van een voetballegende.....	8
--------------------------------------	---

Van onze leden

Thermae 2000 bron van weldaad: 30 jaar jong.....	9
Hôtel-Dieu de Lyon	11
Jan van Eyck: een Optische Revolutie	14
Icarus achterna	16
Even voorstellen: SKEPP	18

colofon

Verantwoordelijke uitgevers:

Ronny Van Cutsem - Kristin Spiessens
Pelikaanstraat 94 bus 8, B-2018 Antwerpen

Vormgeving:

Patrick Proost/Publicom

Eindredactie:

Hilde Van Gool

Cartoons, foto's, artikels: zie bronvermeldingen.
Elke inzender draagt de volle verantwoordelijkheid voor zijn/haar bijdrage.

*

Gehele of gedeeltelijke overname van stukken hieruit kan enkel mits voorafgaande en schriftelijke goedkeuring en met volledige bronvermelding.

*

Niet-ondertekende artikels vallen onder de verantwoordelijkheid van de verantwoordelijke uitgever.

Wettelijk Depot: BD 54.662
Post Erkenningsnummer: P 509477
Jaargang 2020 NR. 1
Januari-Februari-Maart 2020
Driemaandelijks Uitgave

Redactie:

Bestuursraad VJV
Pelikaanstraat 94 bus 8
B-2018 Antwerpen

Website:

www.vjv.vlaanderen

Mailadres:

info@vjv.vlaanderen

Sociale media:

Telefoon:

0485 56 31 36

Ook niet-VJV leden kunnen zich abonneren op De Nieuwe Tydinghe. Een abonnement kost 14,50 euro (*) voor een volledige jaargang van vier nummers. Abonneren kan via overschrijving op rekening: IBAN BE30 4758 2050 3111. - BIC KREDBEBB. Met vermelding "Jaarabonnement DNT". Zonder opzegging voor de verschijning van het vierde nummer worden abonnementen automatisch met een jaar verlengd.

(*) verzending naar een adres in België

Ledenvergadering op zaterdag 9 mei 2020

Save the date!

Onze jaarlijkse ledenvergadering heeft plaats op zaterdag 9 mei 2020. De details over locatie en het exacte programma zijn nog niet definitief vastgelegd, maar in principe zou de vergadering plaatsvinden in Antwerpen - de bakermat van onze vereniging, centraal gelegen en bereikbaar voor iedereen.

Tijdens de vergadering willen wij, naast de gewone statutaire agendapunten, enkele interessante ideeën aan onze leden voorleggen, om jullie rectie daarop te horen. Noteren jullie dus alvast de datum van 9 mei 2020 in jullie agenda? En houd onze website en nieuwsbrieven in het oog voor verdere details!

Het VJV-team

(foto: Fred Romero)

advertenties

combell

Bouw je online identiteit uit met een betrouwbare hostingpartner

www.combell.com

✓ Kwalitatieve webhosting, domeinnaam inbegrepen

Harry van Hest

HARPO
 Professioneel in Presentatie
 0032 (0)475 27 43 79
www.harpo.be
www.gast spreker-Harry.be

securex

Uw succes als ondernemer is onze zorg

Alles onder één dak voor u als ondernemer

Afscheid

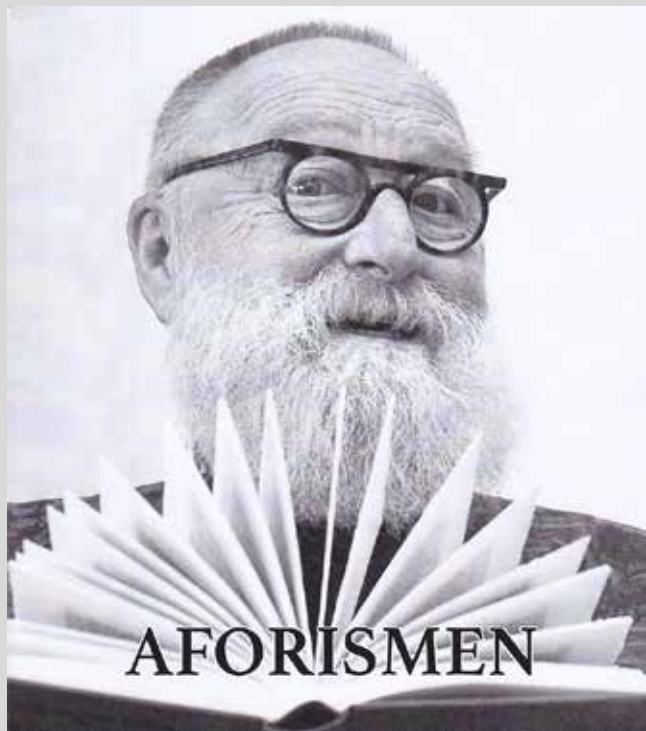
Om te beginnen een droeve tijding: ons gewaardeerd lid **Freek Neiryck** is overleden. Over hem schreef Jean Buyle, voorzitter van de Erkeningscommissie, het volgende in memoriam:

Gents dialect icoon is niet meer, Freek overleden

Freek Neiryck was onlangs zeventig geworden, nu is hij dood. Freek was een bekend figuur in de stad van Artevelde en Anseele, auteur, regisseur, journalist. Links en lijnrecht in zijn opvattingen maar soms mild en verdraagzaam als nodig, een goede collega en vriend in de letterlijke betekenis van het woord. Nog maar pas in de spreekwoordelijke bloemen gezet in een boekwerk en een "Handje" gekregen van de Sosseteit was wellicht de laatste hulde voor een Gents figuur zoals geen ander. Gent is weer een icoon armer, wij zijn een collega en vriend kwijt. Tot ziens Freek en leer ze daar maar Gents.

Freek was meer dan 31 jaar lid van onze vereniging en werd enkele jaren geleden uitgeroepen tot erelid.

*De slager liet regelmatig een steak vallen.
Vrienden ontgoochelen is vergankelijk. Vrienden verraden is eeuwig.
Na een echtscheiding mogen de ouders elk weekinde hun kinderen gaan bezichtigen bij hun schoonouders.
De kieren maken de man. Op voorwaarde dat hij erin zit.
Vergeet mij. Dan kan je ook makkelijker jezelf in mij vergeten.
Onthou me, en dan vind je misschien jezelf terug.
De bassiste had twee plectrums loten groeien aan haar rechterhand.
In een casino maakt men quasino winst.
Ik moet dringend iets uitspoken dat Fernen tegen de borsten staat.
Dan komen ze misschien voor mijn raam protesteren.
Het heden is verleden geworden. De herinnering is troost.
De toekomst is herhaald verleden maar elk moment telt nog.
Het openbaar vervoer heeft dezelfde betrouwbare regeling
als een vrouw die niet vrijt.
Een kunstenaar bestaat bij de gratie van zijn spirituele manische depressies.
Als Freek de passie preekt, boer, let op uw dochters.*

Laatste publicatie van Freek Neiryck – Oostende 20 december 2019
Foto: Fernis De Maître

Nieuwe leden

De voorbije maanden mochten wij de volgende nieuwe journalisten verwelkomen, nadat zij erkend werden door onze erkeningscommissie:

- 1272 **Frank GIJSEL** uit Sluis (NL)
- 1273 **Bart VERELST** uit Meerdonk
- 1274 **Maxine DE WULF HELSKENS** uit Merelbeke
- 1275 **Lieven PLASMANS** uit Waregem
- 1276 **Pascal SABBE** uit Wetteren
- 1277 **Ine VANVUCHELEN** uit Tienen
- 1278 **Rens KLAASSE** uit Aardenburg (NL)
- 1279 **Myriam VAN DEN PUTTE** uit Koksijde

Journalistiek nieuws januari-februari 2020

Het rommelt bij de VRT

Als er iets was dat het nieuws in de maand januari overheerst heeft, dan was het wel de machtsstrijd bij de VRT. Dag na dag verschenen er in alle kranten smeuge artikels over de hoofdrolspelers in het drama, met verdachtmakingen op de koop toe. Enkele titels:

- Exit VRT-topman Lembrecht hangt in de lucht (De Tijd)
- Luc Van Den Brande twee jaar langer voorzitter VRT (Mediaspecs)
- 'Verdacht van gelobby bij N-VA' of 'karaktermoord'? VRT-directie vertrouwt Claes niet meer (De Morgen)
- Het rapport dat VRT-topper Peter Claes de kop moest kosten: een vernietigend beeld (De Morgen)
- "Een staking was onvermijdelijk": vakbonden VRT staken tegen ontslag CEO Paul Lembrechts en besparingen (VRT)
- Toch staakt niet iedereen: MNM-dj Tom De Cock valt stakende VRT-vakbonden aan: "We hebben ze hier nog nooit gezien" (Het Nieuwsblad)

Politiek waarnemer Wouter Verschelden stelt zich op Radio 1 de vraag: waarom werd de affaire VRT zo fel belicht, met reconstructies, koppen, dag na dag, terwijl

er bij de DGP Media toch ook verschillende belangrijke personen weg zijn gegaan, en daar bijna geen aandacht voor was? De kranten van DGP Media krijgen toch ook veel overheidsgeld...

- Klaus van Isacker stopt als hoofdredacteur bij VTM-nieuws (Mediaspecs)
- Programmadirecteur TV van DPG Media verlaat bedrijf in onderling overleg (De Standaard)

Nederland: problemen rond huis-aan-huis bedeling en nieuwe tarieven freelancers geen zegen

In Nederland is er ongerustheid ontstaan over de verdeling van huis-aan-huis bladen, nu steeds meer gemeenten de 'ja-ja' sticker ingevoerd hebben. In deze gemeenten mogen voortaan enkel nog reclamefolders in de brievenbus gestopt worden als daar een ja ja sticker op geplakt is. Gevreesd wordt dat ook huis-aan-huisbladen als reclame beschouwd worden, en dus niet meer rondgedeeld mogen worden. NVJ vindt dit zorgwekkend, juist omdat deze bladen vaak het gemeentebeleid onder de loep nemen. (Bron: NVJ)

Positief is dan weer dat DPG Media nieu-

we tarieven bekendmaakt voor journalisten en fotografen die werken voor de huis-aan-huisbladen van de uitgever. Een woordtarief van 6,5 eurocent per woord voor schrijvende journalisten die een redactionele bijdrage leveren, plus 10 euro startgoed voor een interview op locatie (+19 cent per km) – doch enkel voor afspraken buiten het verspreidingsgebied van het blad. Meer bij Villamedia.

Nu zou je kunnen zeggen dat hogere tarieven voor journalisten en fotografen goed nieuws zijn, maar toch is dat niet altijd zo. DPG Media heeft namelijk aangekondigd dat de hogere freelancetarieven die het zou moeten betalen aan freelancers, ervoor zorgt dat de cultuurbijlage in alle regionale dagbladen van de uitgever geschrapt worden. DPG Media was gedwongen die hogere vergoeding te betalen, nadat een freelance journalist en een freelance fotograaf een rechtszaak wonnen tegen DPG Media (voorheen De Persgroep) (Bron: Villamedia)

Geen Vlaamse Netflix

Er was al een tijdje sprake van inspanningen van verschillende content-aan-

(foto's: VRT en Belga)

bieders, om de handen ineen te slaan en een 'Vlaamse Netflix' te worden – een bundeling van alle content van zenders zoals VRT, VTM, SBS (Vier, Vijf, Zes) maar ook van telecombedrijven Telenet en Proximus. Via die streaming dienst zou je dan allerlei programma's kunnen bekijken – zowel uit de rijkgevlude archieven, als nieuwe, speciaal voor het platform gemaakte reeksen.

Helaas, het heeft niet mogen zijn, zo meldt De Tijd deze week. Enerzijds omdat VRT en SBS niet mee op de kar wilden springen – of het wel willen, maar nu nog geen concrete stappen kunnen zetten. Anderzijds omdat deze streaming dienst een dikke streep door de rekening zou halen van Telenet, dat nu flink wat geld binnenhaalt met zijn eigen streaming abonnement, Play More. Proximus van zijn kant biedt ook extra content aan in streaming, via zijn Pickx dienst, maar die is gratis.

Toch is er nog hoop. Want DPG Media, het moederbedrijf boven VTM, Q2 en Caz, gaat dan zelf maar een streaming dienst oprichten. Die zal Vlaamse reeksen en programma's on demand brengen, naast buitenlandse series en films, en ook exclusieve content. Of dat voldoende zal zijn om de kijker te laten betalen voor een tweede abonnement, naast Netflix, is nog de vraag. Vooral omdat je heel wat van die content gratis op de reguliere tv-kanalen zal kunnen bekijken. (Bron: Netties)

VRT: een adempauze

De strubbelingen bij de directie van de VRT hebben een wrange nasmaak ach-

tergelaten. Een conflict tussen twee personen werd zo breed in de media uitgesmeerd dat geen enkele partij er ongeschonden uitkomt. Als eerste sneuvelde Paul Lembrechts, CEO van de VRT: de Vlaamse regering besliste hem uit zijn functie van CEO te ontheffen. Leo Hellemans werd aangesteld als gedelegeerd bestuurder ad interim, in afwachting van de benoeming van een nieuwe CEO - daarvoor wordt binnenkort een procedure uitgeschreven.

Maar ook Peter Claes, Directeur Media en Productie bij de VRT, de man waarom het conflict draaide, moest eraan geloven: in samenspraak met de directie werd de samenwerking stopgezet.

Ondertussen moet er wel verder gewerkt worden. En de benoeming van 12 nieuwe bestuurders, die gepland was voor 17 januari 2020, ging door zoals gepland. Bij VRT zelf lees je hoe de nieuwe raad samengesteld is.

Nieuwe directie bij DPG Media

Ook bij DPG Media (Het Laatste Nieuws, VTM) verschuift er wat binnen de directie. Grote baas Christian Van Thillo, eigenaar en CEO van de mediagroep, zet operationeel een stap terug. Hij wordt uitvoerend voorzitter van het executief comité. Ludwig Criel blijft voorzitter van de Raad van Bestuur. De Nederlander Erik Roddenhof volgt Van Thillo op als CEO. (Bron: De Tijd)

Journalisten De Standaard slepen Persprijs van orde Vlaamse Balies in de wacht

Marjan Justaert en Christof Vanschoubroek, journalisten bij De Standaard, ontvingen de Persprijs van de Orde van Vlaamse Balies voor hun artikelenreeks 'De onzichtbare macht'. Daarin brachten zij aan het licht dat Belgische wetten vaak geschreven worden door ghostwriters, die niet eens in het parlement zitten.

De prijs, ter waarde van 7.500 euro, wordt al voor het derde jaar uitgereikt. (De Standaard)

Nethys verkoopt perstitels

De Belgische groep Nethys, actief in de energiesector en telecommunicatie, start een procedure om zijn perstitels te verkopen. Editions de l'Avenir, L'Avenir Hebdo en L'Avenir Advertising staan dus in de vitrine. Zakenbank Degroof Petercam zal de verkoop in goede banen leiden. (Bron: Mediaspecs)

Mensen

- Lies Vandenberghe, tot nu toe nieuwslezeres bij de zender QMusic, wordt sportanker bij het VTM-nieuws. (Bron: VTM)
- Journalist Faroek Özgünes en zijn collega moesten enkele uren in de cel verblijven, toen zij in Ivoorkust aan het werk waren voor hun reportage over het 'duivelskoppel'. (Bron: GVA)

De actieve links bij deze artikels vind je op onze website.

In het kader van 75 jaar

een organisatie van

*'t Pallieterke*PROFLANDRIA

ACADEMISCHE ZITTING

De media in Vlaanderen Vlaanderen in de media

Vlaams Parlement - Brussel
donderdag 26 maart 2020 om 19.30 uur

PROGRAMMA

Presentatie Wilfried Haesen

WELKOM

Kurt Moons (*voorzitter Pro Flandria*)

75 JAAR VRIJ EN VRANK

Karl Van Camp (*hoofredacteur weekblad 't Pallieterke*)

PANELGESPREK

*Moderator Frans Crols*Simon Demeulemeester (*redacteur Knack*)Isolde Van den Eynde (*redactrice Het Laatste Nieuws*)Jan De Meulemeester (*Vlaamsparlement.tv, ex-VTM*)Thierry Debels (*freelance o.a. SudPresse (La Meuse), 't Pallieterke*)

LAUDATIO

Mevr. Barones Mia Doornaert (*voorzitter Vlaams Fonds voor de Letteren*)

AANSLUITEND RECEPTIE

ALLE INFO OP WWW.PROFLANDRIA.BE

Inschrijven (verplicht) via contact@proflandria.be met vermelding van naam + voornaam en geboortedatum van de deelnemer(s). Deelname in de kosten: 20 euro per persoon (gratis voor journalisten op vertoon van perskaart en gratis voor studenten op vertoon van studentenkaart).

Vlaamsche Leeuw
— AMBACHTELIJK GEBROUWEN BIER —

Vlaams
Parlement

Alle aanwezigen ontvangen gratis een herdruk van het boekje "500 moppen uit 't Pallieterke"

TOEGANG ZAAL VLAAMS PARLEMENT

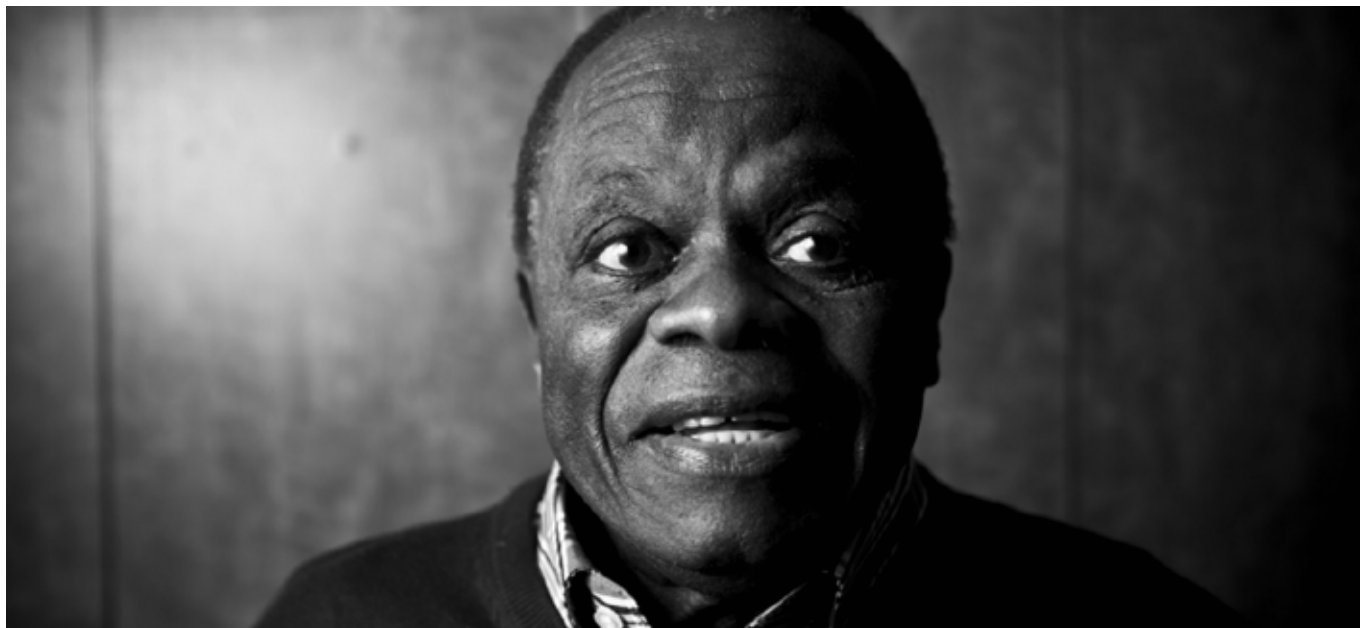
Ijzerenkruisstraat 99 - 1000 Brussel

BEREIKBAARHEID zie vlaamsparlement.be.

Maak gebruik van de taxibusjes vanuit Antwerpen, Mechelen, Gent, Aalst, Hasselt en Leuven.

Afscheid van een voetballegende

Belgisch-Congolese voetbalvedette Léon Mukuna is niet meer

(foto: via KAA Gent)

Léon Mukuna 'Trouet', de eerste Congolese voetballer in de Belgische eerste klasse, overleed vorige week op 91-jarige leeftijd.

Léon Mukuna was afkomstig uit Kinshasa, de hoofdstad van de Democratische Republiek Congo. Hij speelde eerst bij Sporting Lissabon in Portugal en vertrok daarna naar Gent. Daar speelde hij van 1957 tot 1962 als aanvaller. Andere teams waar hij deel van uitmaakte waren Waregem (1961-1966) en Kortrijk. In Belgisch Congo speelde Léon bij Victoria Club, dat tegenwoordig AS Vita heet. Hij was ook coach van het Congolese nationale team van 1960 tot 1965. Wat veel mensen niet weten, is dat Mukuna ook voor Tp Mazembe, een topclub uit de provincie Katanga, speelde. "Daar evolueerde hij tot speler-coach, een beetje zoals Vincent Kompany nu doet bij Anderlecht," vertelt de Congolese journalist Roger Diku vanuit Londen.

Knappe goals

Roger Lomponda (1968), webontwikkelaar bij Diascofoot (een sociaal media-platform dat Congolese spelers in het buitenland promoot, red.), herinnert zich de bijnaam van Léon Mukuna. "Iedereen noemde hem Trouet," zegt hij (Frans voor 'klein gaatje', omdat hij de bal soms zo hard de goal intrapte dat het

net scheurde, red.) "Die bijnaam kreeg hij omdat hij zo'n knappe goals maakte. Veel Congolezen van mijn leeftijd zullen dat zeker nog weten." Volgens Lomponda was het een hele prestatie van Léon om als eerste Congolese voetballer op te duiken in de Belgische competitie. Hij maakte het mogelijk voor andere Congolezen om dezelfde sprong te wagen.

Niet de meest briljante speler

"De eerste zwarte speler zijn in België was geen cadeau," zegt Lomponda. "Zijn succes opende deuren voor andere Congolezen als Assaka 'Assassin' van V. Club, Cyprien Bula (de vader van de muzikanten Blaise en Willy Bula, red.) en Mayama Braine. Zij gingen spelen voor Gantoise en Aalst. Trouet was een pionier die voor ons de weg naar het Europese voetbal vrijmaakte, ook al was hij niet de meest briljante speler. Maar hij had wel het killer-profiel dat ze destijds in Gent zochten."

Al behoorlijk snel verwierf Léon Mukuna de Belgische nationaliteit. Als eerste speler afkomstig van het Afrikaanse continent speelde hij mee bij de Rode Duivels,

een indrukwekkende prestatie in die tijd. Aan het persagentschap Belga vertelde Mukuna ooit dat zijn prestaties in Gent waren opgevallen bij de Belgische voetbalbond. Op een bepaald moment kreeg hij de vraag om mee te spelen bij de Belgische nationale ploeg. "Ik was trots dat ik voor België kon spelen," zei hij daarover. Het was een prachtig beeld, met een grote symbolische betekenis. Mukuna kwam terecht in de B-selectie van de nationale ploeg. Niet in de A-selectie, waar Constant Vandenstock en Paul Van Himst deel van uitmaakten.

125 jaar voetbalbond

Vanaf 1989 verliet Mukuna België niet meer. Opvallend was zijn verschijning bij het jubileum van Paul Bonga Bonga, een andere ster uit het Congolese voetbal. Hij werkte ook mee aan de voorstelling van een boek over 125 jaar Belgische voetbalbond. De woordvoerder van de voetbalbond, Stefan Van Loock, herinnerde iedereen er toen aan dat Léon als eerste Afrikaan in de Belgische competitie had gespeeld.

GLODIE MUNGABA (°1994) is reporter bij Stampmedia. Hij biedt je een inside-blik op de samenleving in DR-Congo, met een ruim panorama dat zowel politiek, sport als cultuur omvat.

Thermae 2000 bron van weldaad: 30 jaar jong

Afgelopen zomer opende Thermae 2000 een volledig vernieuwd buitengebied in het saunalandschap. In 2019 werd er hard gewerkt aan een aantal grote vernieuwingsprojecten. In mei werden de twee luxe jacuzzi suites in de top van de hotel piramide geopend en vanuit het luxe Auping bed word je wakker met uitzicht over het Limburgse Heuvelland. In juli is ook nog een nieuw buitengebied in het saunagedeelte met terrasvormige ligweide en twee whirlpools geopend. En heel recentelijk in december werd het nieuwe Infinitum, met panoramasauna, rustruimtes en zonneterras geopend. En wij hadden de mogelijkheid om in primeur reeds de jacuzzi suites uit testen. Een hoogte ervaring.

Een beetje historiek

In 1989 werd Thermae 2000 als kuuroord opgericht op de Cauberg in het toeristische dorpje Valkenburg aan de Geul. Langzamerhand kwamen er meer recreatiefaciliteiten en werden de verwarmde thermale kuurbaden ook steeds meer gebruikt door dagjesgasten. In 1993 werd zelfs voor de toeristische gast een 4-sterren hotel aangebouwd met 60 kamers.

Thermae 2000 ligt op drie bronnen. Het oergezonde water uit deze bronnen is circa 40.000 jaar afgesloten geweest van de meteorologische kringloop en daarmee niet blootgesteld aan allerlei verontreinigingen, het water zit vol met mineralen. Het water van Thermae 2000 wordt gepompt uit 381 meter diepte en is afkomstig uit een onderaards meer dat zich uitstrekt tot in de oude vulkanische gebieden in Duitsland. Het thermale water van de binnen- en buitenbaden beschikt over een bijzonder heilzame werking op lichaam en geest en nodigt uit om het lichaam heerlijk te ontspannen.

Thermae 2000 is in 1989 opgericht door twee fysiotherapeuten als kuuroord met de basisfilosofie Mens Sana in Corpore Sano, een gezonde geest in een gezond

VERVOLG OP PAGINA 10

lichaam. Het eigen bronwater wordt opgepompt uit een bron op 381m diepte in de Cauberg met 24,6 graden. In dit thermaal water kun je bij Thermae 2000 baden, maar je drinkt het ook uit de kranen en het is verwerkt in de eigen verzorgingslijn Thermae For Me. Een exclusieve lijn waar (gezichts)behandelingen bij Thermae 2000 mee worden gegeven.

Oneindig uitzicht over het Limburgse Heuvelland

Infinitem is de Latijnse benaming voor 'Oneindig'. Een dubbele betekenis, namelijk enerzijds de link met de Latijnse basis

van Thermae 2000 'Mens Sana in Copere Sano'. Anderzijds de betekenis van het woord Infinitem dat staat voor het oneindige uitzicht over het Limburgse Heuvelland waar men in wegdroomt. Een

design met natuurlijke materialen laat de oneindigheid in kwaliteit zien waarin je de natuurlijke luxe zelf ervaart. De omgeving, de materialen en de uitstraling van pure rust geven dit gebouw een oneindige beleving.

In het Infinitem bieden 7 verschillende zones belevenissen in actieve en passieve rust met als kloppend hart de panoramasauna waar dagelijks opgietingen door professionele saunameesters worden verzorgd. In de dream area ligt de focus op slapen, waar je in volledige stilte in de verschillende slaapfasen wordt meegenomen.

Om het lichaam een boost te geven kiest u in de e-ergizing area voor een relaxsessie in de infrarood ligbedden of drinkt u een kop verse kruidenthee in de active relaxarea. Alle zintuigen worden geprikkeld om de chaos van het dagelijks leven in te ruilen voor een oase aan rust.

- Cauberg 25-27 - 6301 BT Valkenburg aan de Geul
- +31 (0)43 - 609 20 00 - www.thermae.nl

Onze www.BelBeauty.be score (5 maximaal)

- Hygiëne : *****
- Ontvangst: *****
- Behandeling : ****
- Professionaliteit: ****
- Parkeermogelijkheden: *****
- Sfeer: ****

RONNY VAN CUTSEM is Spa reviewer en Business Developer in beauty & wellness. Hij is uitgever van verschillende magazines, o.a. Belbeauty.mazine en werkt voor verschillende vakbladen zoals [Beauty Forum](http://BeautyForum), Hebe en Jewels & Watches Info. Daarnaast heeft hij ook een aantal websites Beautybizz.be en Belbeauty.be en is hij organisator van de jaarlijkse awarduitreiking van www.schoonheidsspecialiste-van-het-jaar.be. Ronny is sinds 2012 lid van de Raad van Bestuur van VJV, en sinds 2015 co-voorzitter van VJV.

Meer dan 900 jaar geschiedenis omgevormd tot een nieuwe sociale wijk in het hart van Lyon

Hôtel-Dieu de Lyon

Wat historische achtergrond

Het Hôtel-Dieu, met zijn imposante koepel en monumentale gevel die zich uitstrekt langs de Rhône, in het hart van Lyon, is een typisch onderdeel van het architecturale erfgoed van de stad. Voor de inwoners van Lyon is het synoniem met een kraamkliniek, aangezien er de afgelopen decennia 2000 baby's geboren werden: een op de drie inwoners van de stad. Dit voormalige ziekenhuis functioneerde 900 jaar zonder onderbreking, voordat het eindelijk zijn deuren sloot in 2010.

De geschiedenis van het Hôtel-Dieu begon in de Middeleeuwen, en doorheen de Franse Renaissance bleef het zijn expansie verderzetten.

Het huidige gebouw, gebouwd aan de Rhône tussen 1741 en 1761, werd ontworpen door de legendarische architect Jacques-Germain Soufflot, toen slechts 28 jaar oud: een van zijn bekendste werken is het Pantheon in Parijs. Soufflot ontwierp een gebouw met twee verdiepingen met een zeer lange gevel waarin een centrale koepel huisde. Deze koepel fungeerde als een schoorsteen om de muffe lucht te evacueren, maar diende ook om de visuele monotonie van de monumentale 280 meter lange gevel te doorbreken.

Als ziekenhuis met een modern design genoot het Hôtel-Dieu een uitstekende reputatie en was het trots op zijn sterftecijfer van 1 op 14 in plaats van de 1 op 4 in het Hôtel-Dieu in Parijs.

Voorop in de medische vooruitgang

In de 19e eeuw werd het ziekenhuis opnieuw uitgebreid en kreeg het een capaciteit voor ongeveer duizend patiënten. Het werd een efficiënt chirurgisch centrum in Frankrijk, bekend in heel Europa. In 1896, toen röntgenfoto's voor het eerst werden ontdekt, maakte de radioloog Etienne Destot hier de eerste röntgenfoto. In augustus 1914 werd het door het Franse leger opgeëist als militair hospitaal, waar het een koploper werd op het gebied van gezichtsreconstructie. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd

een van de gebroeders Lumière, Auguste, uitvinder van de cinematografie, als vrijwilliger benoemd tot directeur van de röntgenafdeling van het Hôtel-Dieu. Hij financierde persoonlijk 18.000 röntgenfoto's en hielp ook professor Bérard, een wereldberoemde chirurg, bij het verzorgen van tetanuspatiënten. Hij vond ook autochrome platen uit (het eerste procedé in de fotografie dat kleurenfoto's mogelijk maakt nvdr) die speciaal gebruikt werden in demonstraties voor chirurgische stagiairs.

Een kraamkliniek, door de inwoners van Lyon in hun hart gesloten

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het Hôtel-Dieu verschillende keren beschadigd. Op 4 september 1944 werd de grote koepel volledig door brand verwoest na een spervuur van geweervuur. Het was pas in de jaren 1960 dat fondsen vrijgegeven werden voor de wederopbouw. Eerst werd de zuidgevel hersteld, daarna die met uitzicht op de Rhône, ter-

VERVOLG OP PAGINA 12

De koepel (foto: Eric Cuvillier).

Architect Didier Repellin (foto: Jacques Allard).

wijl het noordelijke deel van het Hôtel-Dieu, bestaande uit de overdekte doorgang van Hôtel-Dieu, vervangen werd door nieuwe gebouwen. In de tweede helft van de 20e eeuw zette het ziekenhuis zijn medische activiteit voort. Een groot aantal van de geboorten in alle ziekenhuizen van Lyon werd in het Hôtel-Dieu geregistreerd.

Het Grand-Hôtel-Dieu krijgt een nieuw leven

Na negenhonderd jaar onafgebroken als ziekenhuis te hebben gediend, sloot het Hôtel-Dieu, dat niet langer geschikt was voor moderne geneeskunde, zijn deuren in 2010. Het wederopbouwproject werd

officieel gelanceerd in april 2015, na de asbestverwijdering en de archeologische opgravingen. De bestaande structuren werden blootgelegd, de daken en kaders verwijderd en gerestaureerd door gekwalificeerde Franse ambachtslieden. Op het drukste moment werkten er ongeveer 1.200 mensen tegelijkertijd samen. Werknemers uit Italië herstelden de binnenmuren, terwijl de mensen van Lyon geleidelijk de buitengevel herontdekten, versierd met beelden die verdwenen waren onder een laag grijs stof, afkomstig van vervuiling.

Chronologisch gezien werd het Grand-Hôtel Dieu in juni 2015 gekocht door de Crédit Agricole Assurances in samenwerking met de Caisse Régionale de Crédit Agricole Centre-Est. De commercialisatiefase onder leiding van Scaprim Property Management begon in maart 2016. De opening van het Grand Hôtel-Dieu vond plaats op 27 april 2018, gevolgd op 4 juni 2019 door de opening van het InterContinental Lyon Hôtel-Dieu. Om een idee te geven van de omvang van het project: een totale oppervlakte van 52.000 m², 40.000 m² gevel, 15.000 m² dak, 1.400 ramen, een verbazingwekkend glazen dak met meer dan 170 ton glas en staal, 22.000 ton afbraakmateriaal gesorteerd en vervolgens verwijderd, 2 miljoen werkuren voor een project dat meer dan acht jaar heeft geduurd - de restauratie van het Grand Hôtel-Dieu in Lyon heeft alle bestaande records verbroken. Hierbij moet benadrukt worden dat de site

gerenoveerd en verbouwd werd met volledige inachtneming van het bestaande pand met behulp van geavanceerde materialen van hoge kwaliteit.

Het is architect Didier Repellin gelukt om deze gigantische renovatie te leiden door rekening te houden met de geest van deze karakteristieke constructie, elk gerenoveerd volume vond zijn juiste plek met respect voor het ontwerp van het oorspronkelijke gebouw. Jean-Philippe Nuel, decorprojectmanager, is een internationale referentie in prestigieus hotelontwerp over de hele wereld. Op basis van de geschiedenis en de achtergrond van de site heeft deze interieurarchitect een decoratief concept gecreëerd dat, naar eigen zeggen, zowel 'monastiek als verfijnd' is en het originele contrast van het gebouw beklemtoont tussen de soberheid van het voormalige ziekenhuis en de opvallende rijkdom van zijn exterieurarchitectuur.

Het project wil eigentijds zijn en toont een "bescheiden luxe" in overeenstemming met zowel de geschiedenis van dit unieke gebouw als de verwachtingen van reizigers aan het begin van de 21ste eeuw. Het Grand Hôtel-Dieu, dat iedereen welkom wil heten, biedt een opening op de stad met maar liefst acht toegangspunten, waarvan er zeven open zijn voor het publiek. Deze nieuwe wijk in het hart van het kwartier van Presqu'île, heeft een breed scala aan openbaar vervoer (metro en bus) en een ondergrondse parkeer garage met 134 parkeerplaatsen.

Een van de belangrijkste attracties is de nieuwe internationale City of Gastronomy die vakmanschap, expertise en streekgerechten, de Franse en internationale keuken en catering wil promoten. Ontworpen als een ontwikkelings- en managementtool voor professionals uit de voedingsindustrie en de voedingsgezondheidssector, wil de City of Gastronomy de culturele en economische vitaliteit van Lyon bevorderen in Frankrijk en internationaal.

Naast het InterContinental Lyon herbergt het nieuwe Grand Hôtel-Dieu winkels en restaurants, een congrescentrum, een privéparkeerplaats en de bovengenoem-

Het Hôtel-Dieu aan de Rhône (foto: Manon Charon).

de City of Gastronomy. Dankzij de expertise van Thierry Marsick, directeur van de afdeling Stedelijke Verlichting, is de verlichting van deze nieuwe site - net als de andere wijken van de stad - van ongelooflijke schoonheid en nodigt het bewoners en toeristen uit om rond te wandelen in Lyon, ook wel de Franse stad van de lichten genoemd, zelfs bij het vallen van de avond. Geen wonder dat Sint-Petersburg, Rome of Gent bijvoorbeeld profiteren van de technische expertise van Thierry Marsic en van de stad Lyon als het gaat om stadsverlichting. Alle actoren van dit project hebben een monument dat in onbruik geraakt is nieuw leven ingeblazen, en het omgevormd tot een van de vlaggenschip plekkenn van Lyon.

De volgende stap - waarbij de betrokkenheid en expertise van Patrick Muller, verantwoordelijk voor de Grand Hôtel-Dieu site, van fundamenteel belang zal zijn - bestaat uit het blijven aantrekken bezoekers uit binnen- en buitenland door het aanbod van diensten en faciliteiten, die in deze unieke stedelijke oase aangeboden worden, verder te ontwikkelen, te implementeren en voortdurend opnieuw uit te vinden.

- www.rla.archi
- Decor project manager InterContinental Lyon : Jean-Philippe Nuel

**Boven: de Dôme Bar - Hôtel Intercontinental (foto: Jacques Allard) en detailfoto Dôme Bar en buitenzicht Hôtel Intercontinental (foto's: Eric Cuvillier).
Onder: duplex Suite - Hôtel Intercontinental. (foto: Eric Cuvillier).**

Het artikel "Hôtel Dieu" in deze DNT is één van 8 projecten die in eerste Archi-News 1/2020 Printed worden voorgesteld. Ieder lid van de VJV kan een gratis exemplaar van het Archi-News printed

magazine aanvragen; dit zal op de volgende Algemene vergadering van het VJV overhandigd worden.

JACQUES ALLARD is o.a. uitgever van het magazine Archi-News, dat nieuwe en opvallende architectuurprojecten belicht in binnen- en buitenland. Hij reist heel de wereld af, van Dubai en Peking tot München om er congressen en uitwisselingen tussen architecten te organiseren. Jacques is actief bestuurslid bij VJV.

Jan van Eyck: een Optische Revolutie

(foto: PERS MSK / Gerrie Soetaert Press & Communication).

Het Lam Gods van Jan van Eyck heeft menselijke ogen! En ze zijn overschilderd geweest! En nu zijn ze bij restauratie weer in ere hersteld! En ze kijken ons met een menselijke, indringende blik aan! En de oren zijn verplaatst!

Dit is groot nieuws en niet alleen in Vlaanderen. In de Guardian wijdt Jonathan Jones er op 22 januari een bijdrage aan onder de titel:

Why laugh at the humanoid sheep in the Ghent altarpiece? It is majestic!

Ik woonde een lezing bij van prof. dr. Max Martens, die uitlegde waarom de tentoonstelling gaat onder de naam “Optische Revolutie”. Dat is geen eenvoudige materie en woorden als “transsubstantiatum”, “visuele perceptie” en “kwantificeren” vlogen me om de oren.

Jan van Eyck was een wetenschapper

Wat heeft professor Martens mij geleerd? Ten eerste dat Jan niet de uitvinder was van de olieverf. Die was een generatie vóór hem al gebruikt. Zijn ver-

nieuwing was dat hij geen zichtbare toets liet zien, de verf niet opbracht in streepjes, maar gebruik maakte van de oneindige mogelijkheden van olieverf om de werkelijkheid op een onnavolgbare wijze te benaderen, denken we maar de lichtspeling op goudbrokaat. De manier waarop hij planten en bloemen schilderde, getuigt van een bijna wetenschappelijke benadering van de botanische wereld.

Professor Martens benadrukte dat van Eyck wellicht de eerste geleerde kunstenaar mag genoemd worden. Hij moet van optica, alchemie, geometrie geweten hebben en zeker de theologie van zijn tijd goed gekend hebben.

Geometrie wordt toegepast als de schilder een kegel moet afbeelden of een perspectief. Van Eyck had weet van principes die in 1021 werden vastgelegd in de geschriften van Alhazen. Hij moet weet gehad hebben van de neurologische uitwerking van een in het oog gevormd beeld.

Theologie

Hij werkte voor de Kerk, dus moest hij een middenweg vinden tussen het afbeelden van het goddelijke - wat eigen-

lijk niet afgebeeld kan worden! – en hoe stervelingen dat op een schilderij kunnen herkennen.

Ik geef even een inzicht welke moeilijkheden een schilder moest overwinnen als hij de theologische opvattingen van de 15de eeuw geen geweld wilde aandoen:

- Tijdens het leven zien we het goddelijke als een gereflecteerde weerspiegeling
- Na de dood wordt het een indirecte reflectie
- Na de Opstanding zullen we oog in oog staan met god.

Hoe werkt van Eyck dat uit?

In het centrum van zijn bekendste schilderij staat een lam, een symbool van Christus als onschuldig offer, gestorven voor alle mensen om hen te verlossen van hun zonden.

Het lam is dus niet zomaar een jong schaap, nee, Van Eyck probeert via een visuele waarneming de middeleeuwer kennis over God bij te brengen. “Hij introduceerde een optische complexiteit in de schilderkunst van het Noorden met een metafysische gelaagdheid”, om het in de eigen woorden van de prof. te zeggen.

Metafysica

Van Eyck worstelde met de spanning tussen de menselijke waarneming, de werke-

Prof. dr. Maximiliaan Martens is hoogleraar *Geschiedenis van de Beeldende Kunsten* aan de UGent in de vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen. Sinds 2012 heeft hij de co-leiding over het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de restauratie van het Lam Gods van de gebroeders Van Eyck en zetelt in de stuurgroep, de adviesraad en de internationale expertencommissie. Hij is tevens co-curator van de tentoonstelling ‘Jan van Eyck: een optische revolutie’.

lijkheid en het bovennatuurlijke. Kunnen we via de werkelijkheid zicht hebben op het goddelijke?

Een voorbeeld van prof. Martens: op de afbeelding Lucca Madonna staat naast Maria een schaal water. Het water is zuiver, zoals Maria zuiver is van zonden. Het licht raakt het water en Maria aan, maar heeft op de zuiverheid geen effect. Was dit een voorbeeld van hoe van Eyck het ontastbare begrip “zuivere maagd” probeerde een fysische verschijningsvorm te geven?

Optische effecten

Het leek of Jan van Eyck geobsedeerd geraakte door optische effecten, waarbij we ons moeten realiseren dat een constante lichtbron in zijn tijd niet bestond. Artificiële belichting was nog niet uitgevonden en de zon scheen niet elke dag van het jaar op dezelfde wijze! Het is mogelijk dat hij het Lam Gods enkel kon schilderen tussen 14 en 16 u in de maanden of zelfs weken dat het licht in de kapel loodrecht op het doek viel!

Dat zijn feiten waarvan de moderne toeschouwer zich niet eens bewust is, tenzij hij/zij een lezing bijwoont gegeven door iemand die een levenswerk gemaakt heeft van één bepaald aspect van de kunst!

De bezetenheid van van Eyck vinden we nog weer in het volgende: de reflectie van licht is verschillend in een vlakke spiegel en een convexe spiegel. Van Eyck beseft dat. Op het Lam Gods zien we dat de borstplaat van Sint-Joris convex is. Bedenk dat enkel de afgebeelde weerkaatsing van het licht maakt dat de toeschouwer dat ziet!

Verder op dit meesterwerk valt de weer-gave van het licht op als we kijken naar de orgelpijpen, het brokaat, de edelstenen...

Details

Als de lezing me iets geleerd heeft, dan is het de ongelooflijke aandacht voor details die van Eyck opbracht. Op de uitvergrote foto van Sint-Joris en zijn paard zag ik dat het paard saliveerde, rimpels had op zijn snuit, barstjes in zijn lippen,

Jan van Eyck, een optische revolutie

De tentoonstelling loopt van 1 februari t.e.m. 30 april 2020, MSK. In 2020 vindt de grootste Jan van Eyck-tentoonstelling ooit plaats in het museum. Wereldwijd zijn er van deze Vlaamse meester slechts een twintigtal werken bewaard. En zeker de helft daarvan reist naar Gent.

Tijdens de tentoonstelling keren de acht gerestaureerde buitenpanelen van het gesloten altaarstuk, samen met de nog niet gerestaureerde voorstellingen van Adam en Eva, een laatste maal terug naar het MSK. De 10 resterende panelen van het Lam Gods blijven te zien in de Sint-Baafskathedraal. Voor de eerste en laatste maal in de geschiedenis worden de buitenpanelen in gesprek gebracht met een schat aan werken door Jan van Eyck en zijn atelier, door tijdgenoten en Italiaanse meesters. Speciaal voor deze unieke tentoonstelling worden maar liefst 13 museumzalen volledig heringericht.

adertjes op zijn hoofd, oneffenheden die door schaduwlijnen aangegeven werden en dat het een vlecht heeft op zijn voorhoofd in de vorm van de hoorn van een eenhoorn. Toeval?

Het licht komt van rechts, dat zie je in elke figuur, maar ook in elke edelsteen en ook bijvoorbeeld in de staf van God de Vader: het is een doorschijnende staf, dus breekt het licht erdóór en komt op de linkerkant binnen in de staf terecht.

Het is onmogelijk om als toeschouwer op een afstand de details te zien, niet voor de middeleeuwer maar ook niet voor ons.

De tentoonstelling belooft het volgende: In onze museumzalen zal je de verwondering ervaren die de tijdgenoten van Jan van Eyck voelden bij het zien van zijn

werk. Je komt er dichterbij dan ooit bij Van Eycks meesterschap en genie. Kom naar Gent en bewonder in detail de revolutionaire blik van onze meester. ‘Van Eyck. Een optische revolutie’ wordt een absolute once in a lifetime-ervaring.

Ik heb met de verwerking van de lezing van prof. Mertens u proberen bewust te maken van het genie van de schilder. Wat mezelf betreft is het geslaagd. Ik ben vast van plan om te gaan kijken!

Nota: op vertoon van de VJV-perskaart krijg je gratis toegang en hoef je niet aan te schuiven aan de hoofdbalie. De tentoonstelling is ook open op maandag.

GERDA STERK woont in Antwerpen en is lid van de Vlaamse Journalisten Vereniging sinds 2011. Zij was lerares talen en kunst en momenteel reisleidster. Vanuit haar ervaringen schrijft zij artikels voor verschillende opdrachtgevers.

Panamarenko (5 februari 1940-14 december 2019)

Icarus achterna

Pepto Bismo (foto: R. Spatz).

Zijn artiestennaam Panamarenko klinkt melodieuzer dan Henri Van Herwegen. De lettergrepen dansen door het luchtruim. Het is een verbastering van Panteleimon Ponomarenko, (Sovjet-politicus); een naam die de kunstenaar toevallig op de radio hoorde. De Antwerpse kunstenaar Panamarenko is vooral gekend voor zijn wonderlijke constructies van onderzeeërs, imaginaire voertuigen, machines en assemblages vaak gelinkt aan zijn fixatie om te vliegen. Het ontwerpen van draagbare hefschroefapparaten getuigen ervan. Ook de vleugelslag van insect en vogel fascineert hem. Telkens weer etaleert hij zijn verlangen om de zwaartekracht te overwinnen. Hij legt het uit in zijn boek *The Mechanism of Gravity* uit 1975. Overvliegende bommenwerpers in de Tweede Wereldoorlog deden hem in kinderlijke onschuld gebiologeerd naar de lucht turen. Als volwassene herinnert hij zich nog het geluid van de moordende V1-bommen boven de Scheldestad. De basis voor zijn interesse was gelegd.

Techniek naast poëzie

Zijn tot de fantasie sprekende assemblages hebben zowel technische als artistieke allures. Ze nodigen uit om met verstand en gevoel benaderd te worden. Vaak zijn het constructies van ingewikkelde machines, ingenieus in hun schijnbare eenvoud. Formules en stellingen om het luchtruim te bestuderen en de diepte van de zee te peilen worden erbij betrokken. Hij heeft, na veel bricoleren, wel de intentie zijn creaties te laten werken. Soms lukt dat en wanneer dit niet het geval is, ondanks zijn verwoed gesleutel, ontstaat iets dat het technische overvleugelt. Het transposeert zijn artefact naar een andere dimensie, die van de verbeelding. De toeschouwer wordt voorbij de grens van het nuchtere geleid. Je stapt in een jongensdroom. Hij knutselt en assembleert ook alles zelf, met uitzondering van ingehuurde mandenvlechters uit Bornem voor de cabine onder zijn *Aeromodeller* (1971). Hij werkt met plastic, papier, aluminium, plakband; afval wordt geüpgraded tot onderdeel van een kunstobject. Hij begint met iets en onderweg komen ideeën het verrijken, alsof inspiratie uit de lucht valt. Scheppen is een orga-

nisch proces. Het uiteindelijke resultaat ziet er soms fragiel en onafgewerkt uit. Ludieke oplossingen via naïeve en speelse middelen, aan zijn tomeloze verbeeldingskracht ontsproten, schenken de onvolmaaktheid een poëtische dimensie. Zijn golvende haardos draagt bij aan zijn professor Barabas gehalte.

Einzelgänger

Panamarenko groeit op in de Seefhoek, een volkswijk in Antwerpen. Zijn vader is afwisselend elektricien-mekanieker en scheepshersteller op de dokken. Hij gaat mee met hem op en in de boten, ook in een vriestanker. Fascinatie om iets van binnen uit te ontdekken groeit.

Hij studeert aan de Antwerpse Academie maar zijn creatieve geest streeft intuïtief naar vrijheid en onafhankelijkheid. Hij zal heel zijn leven een vrijgevochtene blijven, met andere woorden, hij doet altijd waarin hij zin heeft. In 1968 exposeert hij *Das Flugzeug* (aluminium buizen, twee fietswielen, lederen zadel, pedalen, vleugels overtrokken met canvas) in de Staatliche Kunstakademie in Düsseldorf. In galerie Wide White Space krijgt hij tussen 1966 en 1976 zeven solotentoonstellingen. Bernd Lohaus en Anny De Decker van de galerij introduceren hem bij Joseph Beuys. Ze worden vrienden. Ook Marcel Broodthaers komt er over de vloer en is een zielsverwant. Panamarenko maakt dankbaar gebruik van het 'galerij opstapje' om in contact te komen met Harald Szeemann, directeur van Documenta 5. Dit resulteert in 1972 met deelname aan Documenta 5 in Kassel. Zijn zeppelin *Aeromodeller* krijgt er een royale plaats. Kunstpaus Jan Hoet maakt er kennis met zijn werk en adopteert het meteen. Pogingen om de luchtwaardigheid van dit luchtschip te testen mislukken, zeker wanneer een felle wind stokken in de wielen steekt. Het model krijgt meerdere varianten. Ontwepende tekeningen en berekeningen gaan vooraf aan het assembleren. Hij tekent met beide handen; schrijft rechtshandig. Vreemde titels, waarbij zijn voorkeur voor Latijn blijkt, introduceren zijn fascinerende kunstwerken in een magische wereld.

Sommige krijgen tot de verbeelding sprekende onderschriften zoals Archaeopterix (intelligente oervogel/1990), een constructie met ingebouwde fotocellen om autonoom te stappen, en Pahama Novaya Zemblaya (duikboot 1996).

Around the world in 80 years

Ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag op 5 februari 2020 wil zijn jonge echtgenote Eveline Hoorens haar 'Panaatje' eren met een tentoonstelling. Veilinghuis Campo&Campo stapt mee in het project. Hun mooie art-deco zalen, in de vroegere cinema Berchem Palace, dienen perfect de inventieve objecten van Panamarenko. Ze zijn opgesteld op houten eilandjes. Het geluid van fluitende vogels hangt rond zijn Vogeltjesmarkt, een van die subliem ontwapenende ideeën die menige bezoeker een glimlach ontlokt en het hart verwarmt. Net zoals zijn Vliegend Tapijt.

Panamarenko's laatste fotosessie (foto: Bart Ramakers).

Fotograaf Bart Ramakers maakt, ten huize Panamarenko in Michelbeke, nog een fotosessie met bekende mensen ter ere van de komende viering. De kunstenaar oogt als een hedendaagse Phileas Fogg, Engelse gentleman en hoofdpersonage uit Jules Vernes-klassieker *De reis om de wereld in 80 dagen*. Een paar dagen later sterft Henri Van Herwege, alias Panamarenko. In zijn slaap. Alleen, als Einzelgänger. Panamarenko zei ooit in een interview: 'Het hoogste doel dat een mens zich kan stellen, is de aarde verlaten.'

Ontmoeting werk Panamarenko

Middelheimmuseum Antwerpen en M HKA Antwerpen hebben zijn werk in de collectie.

Zomer 2020 volgt een ontdekkingsparcours langs musea in Oostende, Gent, Antwerpen en Kemzeke.

Huizen van kunstenaars hebben voor velen een bijzondere aantrekkingskracht. De woning op de hoek van de Biekorfstraat nr. 2 te Antwerpen, waar hij lang samen met zijn moeder woonde, is momenteel gesloten. Zomer 2020 zal die hopelijk weer open-

gesteld worden voor het publiek. Ik kan niet zo lang wachten en fiets er naartoe. Onderweg groet ik op het Sint-Jansplein Pepto Bismo, zijn man met propellers op de rug. Werk van Panamarenko doet een mens dromen.

De Engelse uitvinder Richard Browning demonstreert in mei 2019 zijn jet-suit in Belgrado. Hij werkte twee jaar aan het pak en kan er snelheden tot 90 km/u mee behalen. Zijn droom is alvast uitgekomen.

Panamarenko Tribute - Around the World in 80 Years

Bing of the Ferro Lusto (foto: R. Spatz).

Campo&Campo tot 22 maart 2020, Grote Steenweg 19-21 Antwerpen. Tijdens de tentoonstelling dagelijks open van 10.00 tot 18.00 uur. Tram 7 en 15 (vanaf Centraal Station) stoppen voor de deur (halte De Merode).

Lectuur: De kleine Panamarenko

Auteur Brigitte Minne schetst op sublieme wijze wat eraan vooraf ging: de schijnbaar doodgewone, maar in wezen wonderlijke kinderjaren van Panamarenko waaraan zijn kunstenaarschap zich levenslang zal laven. Jaren, waarin zich zijn fascinatie voor vliegtuigen en duikboten ontwikkelt. Daarvoor sprak ze urenlang met de kunstenaar. Het is bovendien ook een echt Antwerps verhaal van een doorsnee familie met hun gewoontes en lief en leed tijdens de oorlogsjaren.

CHRIS RACHEL SPATZ

schreef voor Lannoo de reisgidsen 100 X Parijs en 100 X Praag. Momenteel reist ze in Joodse voetsporen om daarover verslag uit te brengen in het magazine *Joods Actueel*. Ze schrijft regelmatig voor de Nederlandse site *Historiek* en het magazine *Toverberg* van de culturele en Literaire kring *Het Beleefde Genot*. Haar boekrecensies verschijnen op de site van *De Groene Waterman* en in een *Home* blad.

Even voorstellen: SKEPP

Wie wel eens de wetenschapspagina's van Vlaamse kranten en tijdschriften openslaat, kwam het letterwoord vast al tegen: SKEPP. Maar waar staat SKEPP voor, en hoe proberen ze hun doelen te bewerkstelligen? Hieronder volgt een korte schets van de vereniging en haar opzet.

Uit de statuten van de v.z.w. SKEPP, (Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudowetenschap en het Paranormale) opgericht in 1990, halen we alvast het volgende:

- Het verrichten van kritisch onderzoek naar beweringen die op basis van de huidige stand van de wetenschappelijke kennis hetzij uiterst onwaarschijnlijk zijn, hetzij met deze kennis in tegenspraak zijn. In het bijzonder richt SKEPP zich op als pseudowetenschappelijk te kwalificeren verklaringen en als paranormaal aangeduide verschijnselen.
- Hierbij claims of theorieën niet a priori af te wijzen. Hun waarde wordt slechts bepaald na kritisch onderzoek en objectieve evaluatie van alle argumenten. Beide zijn vrij van filosofische, levensbeschouwelijke en politieke opvattingen.
- Het verzamelen en ontsluiten van literatuur, documenten en ander materiaal dat op deze bovenstaande beweringen betrekking heeft. Het onder het groot publiek bekendmaken van de resultaten van haar eigen en ander kritisch onderzoek door het uitgeven van een periodiek, het organiseren van lezingen en congressen, en het geven van voorlichting via media, scholen, etc.
- Het onderhouden van contacten met organisaties die deze doelstellingen geheel of gedeeltelijk onderschrijven.

Onwaarschijnlijke beweringen

Ondanks de onevenaarbare invloed die de wetenschappelijke methode en haar toegepaste technieken de laatste tweehonderd jaar op ons dagelijks leven hebben gehad, floreert er nog steeds héél wat onzin in de wereld. Men komt geen dag door zonder geconfronteerd te worden met bedenkelijke uitspraken en handelingen van allerlei allooi: folkloris-

SKEPP wil helpen om valse claims te ontcrachten

Elke dag word je om de oren geslagen met semiwetenschappelijke artikels over nieuwe ontdekkingen, over wat heilzaam is voor jou, of wat je juist moet vermijden. Maar wat is er écht wetenschappelijk onderbouwd, en wat is kwakzalverij? Een vereniging die zich al decennialang inzet om dit te ontrafelen is SKEPP. Het onderstaande artikel is met toestemming overgenomen van Het Vrije Woord.

istisch bijgeloof, zogenaamd 'alternatieve' geneeswijzen, doemberichten over het einde van de wereld, onzin uit HR-departementen, onschuldige horoscooppagina's of grootschalige astro-oplichting via multimedia,... vult u zelf maar aan.

Pseudowetenschappelijk (van het Griekse voorvoegsel ψευδο: vals, onecht, leugenachtig) zijn beweringen die, hoewel in tegenspraak met de algemene tendens van de huidige wetenschappelijke kennis, zich schijnbaar een wetenschappelijk keurslijf aanmeten. Hierin verschillen ze ten gronde van bijvoorbeeld mythen, legendes, of meer klassieke vormen van geloof. De scheidingslijn tussen wetenschap en pseudowetenschap is niet zwart-wit, en houdt wereldwijd heel wat wetenschapsfilosofen bezig (het zogenaamde demarcatieprobleem). Het is dan ook niet het doel van SKEPP om oekazes uit te vaardigen over wie wel en wie niet tot de aanvaardde wetenschap behoort.

Toch zijn er een aantal 'rode vlaggen' die vaak genoeg zijn om twijfel weg te nemen. De pseudowetenschapper zal vaak bombastisch klinkende en wetenschappelijk aandoende termen hanteren, en volhouden dat er wel degelijk overtuigend bewijsmateriaal bestaat voor zijn/haar overtuigingen. Een meer grondig analyse van zijn/haar uitspraken wijst er echter vaak op dat de moeilijke woorden vooral een rookgordijn zijn om een gebrek aan onderbouwing te maskeren. Een beroep op autoriteit en traditie zondermeer – nochtans een typische drogreden – is nog zo'n alarmsignaal. Anders dan de wetenschap, die per definitie vatbaar is voor tegenspraak en formele ontcrachting, zijn pseudowetenschappers vaak met geen enkel bewijs te overtuigen van hun ongelijk. Alles wat er gebeurt of niet gebeurt, ondersteunt hun aanvalkelijke uitgangspunt. Dit verschil tussen échte wetenschap en valsspellers werd

voor het eerst mooi beschreven door de Oostenrijkse Brit Karl Popper – het falsificatiecriterium. Een meer volleerd pseudowetenschapper kan zich bij gebrek aan bewijs voor zijn standpunten ook hullen in het Galileogambiet: "die werd toch ook eerst niet geloofd?". Wat hierbij gemakshalve vergeten wordt, is dat Galileo wel zwart op wit kon aantonen dat een kilo veren en een kilo stenen in een vacuüm buis even snel vallen. Een variant op dit argument handelt in verband met paradigmata (zoals beschreven door Thomas Kühn) en het in onbruik raken van eens gangbare theorieën. Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan Nobelprijswinnaar Barry Marshall: om de heersende theorie dat maagzweren veroorzaakt worden door stress te ontcrachten, slikte hij een cultuurplaat met de Helicobacter Pylori-bacterie in.. met een stevige maagontsteking als gevolg. Een vergelijkbare casus uit de alternatieve geneeskunde heeft ons tot nader order nog niet bereikt. Astrologie, homeopathie, en creationisme zijn typische voorbeelden van 'volledige' pseudowetenschappen met honderdduizenden aanhangers met hun eigen publicaties, congressen, websites, enzovoorts.

Hoewel het paranormale (παρα: naast, in tegenstelling tot, anders dan) door veel denkers als onderdeel van de pseudowetenschap wordt aanzien, verschilt zij ervan door niet altijd verklaringen naar voren te schuiven (of vage zoals 'energie' of 'ziel') en dus minder wetenschappelijk over te komen. Waar de pseudowetenschapper zich soms in onhoudbare bochten zal wringen om het wetenschappelijk karakter van zijn theorie vol te houden, beweert de paranormalist vaak al ab initio dat de wetenschap of onze zintuigen onvoldoende verklaring kunnen bieden voor zijn expertisedomein. Klassieke voorbeelden zijn geesten en behekste huizen, buitenzintuiglijke gewaarwording, telepatie, et cetera.

Kritisch onderzoek en objectieve evaluatie

Hoewel bepaalde beweringen wel erg bizar lijken – denken we maar aan de recente en niet-satirische Vlakke Aarde-beweging – is het intellectueel niet correct om gewoon ogende concepten a priori af te wijzen. Heel wat bewezen (!) en gehanteerde wetenschappelijke concepten zijn immers erg contra-intuïtief of zelfs compleet ongrijpbaar voor de meeste stervelingen. De aanpak van de scepticus is dus altijd tweeledig: Is de bewering volgens de huidige stand van de wetenschap onwaarschijnlijk of onmogelijk? + Wat is het aangeleverde bewijs voor de bewering? Zoals kosmoloog en wetenschapspopularisator Carl Sagan al zei, wellicht geïnspireerd door Laplace en Hume: “Extraordinary claims require extraordinary evidence”. Een wiskundige uitdrukking van dit uitgangspunt vindt men in het theorema van Bayes.

Men zou bijvoorbeeld de homeopathie (δημιος, hetzelfde als en παθος, lijden/ziekte) via deze methode kunnen benaderen. Deze leer stelt dat stoffen die bij gezonde personen bepaalde symptomen veroorzaken, deze klachten net verhelpen bij zieken (de *lex similia*). Hoewel dit in de huidige medische wetenschap geenszins een gehandhaafd concept is, wordt voor leken wellicht een zekere parallel met bijvoorbeeld vaccinaties en immuniteit opgeroepen. Dit onderdeel van de homeopathie doet dus niet meteen aan als compleet bij de haren gegrepen. Het tweede kernonderdeel van deze 19e-eeuwse Duitse leer, daarentegen, is meer zonderling. De zogenaamde ‘potentiëring door dilutie’ stelt dat de geneeskraft van een preparaat toeneemt wanneer men een actieve stof (via een bepaalde rituele schudtechniek) verdunt. Met andere woorden: hoe minder suiker in de koffie, hoe zoeter die wordt. Men hoeft geen muur vol diploma’s te hebben om te begrijpen dat deze these niets minder dan knotsgek is. Een typische homeopathische verdunning is bijvoorbeeld ‘30C’, hetgeen neerkomt op een

ver-
dun-
ning
van één origineel deeltje op 1000000
oooooooooooooooooooooooooooooooooooo
oooooooooooooooooooooooooooooooooooo
o eenheden verdunningsmiddel (meestal wa-
ter, suiker of alcohol). Zodoende blijft in
de meeste homeopathische bereidingen
niet één molecule van de originele stof
over - soms is de verdunning zelfs groter
dan het aantal atomen in het bekende
universum. Hoewel adepten vaak scher-
men met concepten als kwantumme-
chanica en het ‘geheugen van water’, is
het niet duidelijk waarom net de genees-
kracht van hun preparaat bewaard zou
blijven, en niet die van de moleculen uit
een verdrinken ééndagsvlieg of de blaas
van Karel De Grote (die volgens statis-
tische analyses talrijker aanwezig zijn in
de homeopathische bereiding dan de ac-
tieve stof). Bij wijze van boutade wordt
wel eens gesteld dat iemand die bewijst
dat homeopathie werkt wellicht een kast
vol Nobelprijzen krijgt: de moderne ge-
neeskunde, natuurkunde, scheikunde
zullen alvast moeten buigen voor deze
onevenaarbare prestatie. Gelet op de
ongetwijfeld massieve wereldwijde im-
pact van deze bevindingen, zouden ook
de prijs voor economie en de vrede niet
misstaan. Het zal de lezer niet verbazen

dat het Nobelcomité nog maar weinig homeopaten met dit oogmerk genomineerd heeft.

Maar is de homeopathie ook a posteriori onwerkzaam? Analyse van alle data die ooit door kwalitatieve klinische studies is vergaard, is daarover duidelijk. De werking van homeopathische producten overstijgt nooit die van een placebo. De studies die positieve effecten suggereerden, bleken achteraf vaak ten prooi te zijn gevallen al allerlei soorten bias. Er bestaat zelfs een flagrante omgekeerde correlatie tussen de kans dat een studie een gunstig oordeel veldde, en de score van de studie in kwestie op een aantal wetenschappelijke kwaliteitsnormen. Het is daarom dat steeds meer wetenschappers ervoor pleiten om ook geen studies meer naar homeopathie te voeren: naast de ongelooflijke a priori onwaarschijnlijkheid van haar claims, zijn er inmiddels bergen en bergen data die haar beloftes tegenspreken.

Het combineren van deze twee manieren van evaluatie laat toe om voor veel theorieën of bewegingen uit pseudo-wetenschappelijke hoek een oordeel te vellen. Omdat dit soort aanpak veel moeilijker toe te passen valt op sowieso al moeilijker te definiëren concepten als politiek-economische of religieuze overtuigingen, houdt SKEPP zich op veilige afstand van dit bovendien gevoelige vaarwater. Wanneer er echter concrete en ‘vaststelbare’ mirakels naar voren geschoven worden, is dit stilzwijgen natuurlijk niet altijd houdbaar.

Het grote publiek

Is SKEPP dan een groepering van onverbeterlijke betweters, een clubje van gerimpelde prekers voor eigen parochie die hun vrije tijd vullen met academische muggenzifterij? Geenszins.

Zoals eerder aangegeven, is onzin alomtegenwoordig in de wereld. Men kan geen tien minuten door de Tv-kanalen zappen zonder bedenkelijke producten of diensten te zien voorbijkomen, met alle gevolgen van dien voor kwetsbare personen. Consumentenorganisaties en journalisten, die anders zo kritisch zijn voor grote bedrijven en politici, vallen vaak als vliegen voor de charmes van de alterneuterij. De beloftes van goeroes en sekteleiders leiden niet zelden tot dramatische eindes. Wie in de gezondheidszorg werkzaam is of medisch onfortuinlijke familieleden heeft, komt maar al te vaak in aanraking met het financieel en emotioneel leed dat alternatieve geneeskunde kan veroorzaken. Het Franse homeopathische bedrijf Boiron haalde in 2015 een omzet van meer dan 600 miljoen euro en maakte 74 miljoen euro winst. Hun bekendste product is wellicht 'oscillococinum' - vernoemd naar de trillende vlekjes die de uitvinder meende te zien onder de microscoop, die wellicht onzuiverheden van zijn oog of microscoop waren. Deze suikerbolletjes van 200C (gaat u even enkele alinea's terug voor een visualisatie van louter 30C) verdund extract van de lever en het hart van een (of één?) muskuseend wordt agressief gemarket tijdens de griepperiode en is in slechts weinig apotheken niet te koop. Ook van dit product werd de onwerkzaamheid al tot in den treure aangetoond.

Het is een kerntaak van SKEPP om het publiek – via alle daartoe openstaande kanalen – te informeren over het waarheidsgehalte van ophefmakende beweringen. Dit doen haar leden door (openlijk) te reageren op bedenkelijke berichtgeving of onjuiste uitspraken. Ook weten kritische journalisten en pientere studenten SKEPP steeds te vinden voor extra toelichting over zogenaamd 'sceptische' topics.

Net daarom is SKEPP geen academische vakgroep en geen scientistische cultus. Onder onze leden zitten naast artsen en ingenieurs ook leerkrachten, goochelaars, acteurs, arbeiders,... bij de initiële beweging tegen astrologie en de

UFO-gekte in de jaren '80, waaruit SKEPP ontstond, waren zelfs priesters betrokken. Want wie wordt er nu graag belazerd?

Contacten

Zoals in het vorige deel al werd aangehaald, is het niet de bedoeling van SKEPP om gelijkgezinden verder in hun ideologische loopgraven te isoleren. Daarom proberen we af en toe openlijk te reageren op gekkigheid in de media, soms spontaan en soms op vraag. Dat in het kader hiervan ook samenwerking met andere verenigingen mogelijk is, is logisch. Dit kunnen consumentenorganisaties of vakverbonden zijn, dan wel bevriende verenigingen uit binnen- en buitenland. Zo is de Nederlandse Vereniging Tegen de Kwakzalverij de oudste sceptische vereniging van Europa – ze werd opgericht in 1881!

Om onze missie onder de aandacht te brengen, reikt SKEPP ook jaarlijks twee publieke prijzen uit. Iemand die zich lovenswaardig heeft ingezet voor de kritische zaak en tegen kwak en oplichterij, krijgt door het bestuur van SKEPP een spreekwoordelijke 'Zesde Vijs'. Diegene die het daarentegen het afgelopen jaar al te bont heeft gemaakt met het verspreiden van larienkoek en apenkool, wordt verbannen naar de 'Skeptische Put'. Beide laureaten worden uitgenodigd om op een gezellig samenzijn een voordracht te houden. Het hoeft niet te verbazen dat er meestal maar één van de twee gelukkigen komt opdagen.

SKEPP geeft ook een blad uit voor haar lezers, dat ook in enkele bibliotheken te vinden is. 'Wonder en is gheen Wonder', meestal korter 'Wonder', is een gevarieerd tijdschrift waarin zowel bijdragen van usual suspects als van nieuwe krachten aan het licht komen. Verwacht er recensies van kritische en minder kritische boeken, verslagen van bijeenkomsten, overzichtsartikelen over een bepaald type onzin of haar aanhangers, interviews,... Wie dat wil, kan zich ook inschrijven op een sceptische mailinglijst.

Voorts laten de leden van SKEPP zich vaak leiden door initiatieven allerhande: lezingen, congressen, sessies kritisch denken voor leerkrachten of leerlingen, boekbesprekingen,... als het de kritische zaak maar ten goede komt.

Tot slot geven we graag nog mee dat SKEPP in samenwerking met uitgeverij ASP (www.aspeditions.be) werkt aan een reeks boekjes, steeds over een specifiek 'sceptisch' thema. Zo verschenen er tot nu toe al boekjes over De Ster van Betlehem, Kritisch omgaan met complotdenken, 200 jaar homeopatie en De schepping na Darwin (over modern creationisme en intelligent design).

Hoewel SKEPP zelf natuurlijk geen ideologisch-levensbeschouwelijke identiteit heeft, zijn er onder de vrijzinnig humanisten zonder twijfel kritische geesten te vinden die hun schouders mee onder dit project willen zetten. Met andere woorden.. Tot snel!

Meer info, opinies, nuttige links en de voordelen van het lidmaatschap vindt u op www.skepp.be. Voor algemene informatie naar bijvoorbeeld sprekers, lezingen, of andere kunt u een bericht sturen naar info@skepp.be. Ook wie denkt een zinnige bijdrage te kunnen leveren aan onze volledig op vrijwilligers draaiende vereniging, kan hier terecht. Neem zeker ook een kijkje op onze drukbezochte Facebookpagina!

Nawoord van de redactie: de podcast Kritisch Denken brengt in recente afleveringen een verslag van de uitreikingen van de 'Zesde Vijs' en 'Skeptische Put' prijzen. Wij kunnen jou die podcast aanbevelen, als prikkeling voor je geest om steeds alles in vraag te blijven stellen. Je kan de afleveringen ook online beluisteren (<https://www.kritischdenken.info/>) of via je podcast-speler laten zoeken naar 'Kritisch denken'.

*Dit artikel werd met toestemming overgenomen.
Auteur is Wietse Wiels.*